

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

В.Л. Шаран
ініціали та прізвище

4 вересня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Філософія та естетика екзистенціалізму в зарубіжній літературі
2-ої половини XX століття**

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія (Література зарубіжних країн)
Освітньо-наукова програма	Філологія (Література зарубіжних країн)
Статус дисципліни	вибіркова
Факультет	філологічний
Кафедра	світової літератури та славістики
Мова навчання	українська
Дані про вивчення дисципліни	

Форма навчання	Курс		Семестр	Обсяг дисципліни: год / кредити ЄКТС	Кількість годин					Самостійна робота	Курсова робота	Вид семестрового контролю	
	1	2			Різом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття			Залік	Екзамен
Очна	1	2		90/3	30	14	—	—	16	60	—	+	—
Заочна	1	2		90/3	8	4	—	—	4	82	—	+	—

Робоча програма складена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (240 кредитів ЄКТС)

Розробник:

Л.Р.С. Кравченко
підпис

Л.-Р.С. Кравченко, доктор філологічних наук, професор
Ініціали та прізвище викладача, науковий ступінь та вчене звання

Погоджено керівником групи забезпечення спеціальності:

Л.Р.С. Кравченко
підпис

Кравченко Л.-Р. С., доктор філологічних наук, професор

Схвалено на засіданні кафедри світової літератури та славістики

Протокол № 5 від 28.05 2019 р.

Завідувач кафедри

Л.Р.С. Кравченко
підпис

Кравченко Л.-Р.С.
Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні науково-методичної ради філологічного факультету.

Протокол № 5 від 30.05 2019 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 7 від 17.09 2019 р.

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: поглиблене вивчення та розуміння аспірантами літературного процесу II-ої половини XX ст. у контексті естетики та філософії екзистенціалізму, ознайомлення з вершинними художніми творами цього періоду, вільне володіння термінологічно-понятійним інструментарієм та вміння самостійно інтерпретувати й систематизувати літературні явища II-ої половини XX ст.

Вивчення навчальної дисципліни «Філософія та естетика екзистенціалізму в зарубіжній літературі 2-ої половини XX століття» передбачає формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти *компетентностей*:

- здатність здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;
- здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх;
- здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів;
- здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень;
- здатність планувати й організовувати професійну та науково-інноваційну діяльність у галузі філології, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів;
- здатність розуміння основних тенденцій літературного процесу, специфіки національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик;
- здатність розуміння вихідних положень та характерних проблем екзистенціалізму, екзистенціалістської концепції світу та людини в літературі.

Програмні результати:

- розуміння вихідних положень та характерних проблем екзистенціалізму, екзистенціалістської концепції світу та людини в літературі;
- володіння теоретико-методологічними знаннями про визначальні риси екзистенціалізму;
- володіння сучасними теоретико-методологічними підходами до явищ світової літератури, а також методичними основами вивчення вершинних творів світового письменства досліджуваного періоду;
- ґрунтовні знання основних тенденцій розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.;
- знання про специфіку національних літератур, основні інтерпретаційні стратегії та методики.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Філософія та естетика екзистенціалізму в зарубіжній літературі 2-ої половини XX століття» викладається у 2-му семестрі з опорою на такий курс, як «Філософія як досвід мислення».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення навчальної дисципліни аспірант зможе здобути:

- глибинні знання у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань;

- здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх;
- уміння розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів;
- здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень;
- здатність розуміння основних тенденцій літературного процесу, специфіки національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик;
- розуміння вихідних положень та характерних проблем екзистенціалізму, екзистенціалістської концепції світу та людини в літературі;
- володіння теоретико-методологічними знаннями про визначальні риси екзистенціалізму;
- володіння сучасними теоретико-методологічними підходами до явищ світової літератури, а також методичними основами вивчення вершинних творів світового письменства досліджуваного періоду;
- ґрунтовні знання основних тенденцій розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

A (90 – 100) (*відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок*): отримує здобувач, який має ґрунтовні знання у галузі філології, зокрема засвоїв основні концепції, зрозумів теоретичні і практичні проблеми, історію розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань; здатний збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; уміє розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів; здатний до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень; розуміє основні тенденції літературного процесу, специфіку національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик; має ґрунтовні знання про вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму, екзистенціалістську концепцію світу та людини в літературі; володіє теоретико-методологічними знаннями про визначальні риси екзистенціалізму; знає сучасні теоретико-методологічні підходи до явищ світової літератури, а також методичні основи вивчення вершинних творів світового письменства досліджуваного періоду; має ґрунтовні знання про основні тенденції розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.

B (82 – 89) (*вище середнього рівня з кількома помилками*): отримує здобувач, який має значні знання у галузі філології, зокрема засвоїв основні концепції, зрозумів теоретичні і практичні проблеми, історію розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань; здатний збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; уміє розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів; здатний до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень; розуміє основні тенденції літературного процесу, специфіку національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик; має міцні знання про вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму, екзистенціалістську концепцію світу та людини в літературі; володіє теоретико-методологічними знаннями про визначальні риси екзистенціалізму; знає основні сучасні теоретико-методологічні підходи до явищ світової літератури, а також методичні основи вивчення вершинних творів світового письменства досліджуваного періоду; має міцні знання про основні тенденції розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.

C (75 – 81) (*в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок*): отримує здобувач, який має значні знання у галузі філології, зокрема засвоїв основні концепції, зрозумів теоретичні і практичні проблеми, історію розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань; однак не завжди здатний збирати дані для філологічного

дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; в цілому вміє розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів; здатний до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень; розуміє основні тенденції літературного процесу, специфіку національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик; має достатні знання про вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму, екзистенціалістську концепцію світу та людини в літературі; володіє теоретико-методологічними знаннями про визначальні риси екзистенціалізму; знає основні сучасні теоретико-методологічні підходи до явищ світової літератури, а також методичні основи вивчення вершинних творів світового письменства досліджуваного періоду; має міцні знання про основні тенденції розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.

D (67 – 74) (*непогано, але зі значною кількістю недоліків*): отримує здобувач, який має часткові знання у галузі філології, зокрема засвоїв основні концепції, зрозумів теоретичні і практичні проблеми, історію розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань; однак не завжди здатний збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; в цілому вміє розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів; здатний до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень; не завжди розуміє основні тенденції літературного процесу, специфіку національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик; має достатні знання про вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму, екзистенціалістську концепцію світу та людини в літературі; володіє основними теоретико-методологічними знаннями про визначальні риси екзистенціалізму; знає про основні тенденції розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.

E (60 – 66) (*виконання задовольняє мінімальним критеріям*): отримує здобувач, отримує здобувач, який має певні знання у галузі філології, зокрема засвоїв основні концепції, зрозумів теоретичні і практичні проблеми, історію розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань; однак не здатний збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; не вміє розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів; не здатний до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень; розуміє основні тенденції літературного процесу, специфіку національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик; має достатні знання про вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму, екзистенціалістську концепцію світу та людини в літературі; не завжди володіє теоретико-методологічними знаннями про визначальні риси екзистенціалізму; знає основні сучасні теоретико-методологічні підходи до явищ світової літератури, а також методичні основи вивчення вершинних творів світового письменства досліджуваного періоду; має знання про основні тенденції розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.

FX (35 – 59) (*з можливістю повторного складання*): отримує здобувач, який має певні знання у галузі філології, зокрема засвоїв основні концепції, зрозумів теоретичні і практичні проблеми, історію розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань; однак не здатний збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; не вміє розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів; не здатний до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень; не розуміє основні тенденції літературного процесу, специфіку національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик; знає про вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму, екзистенціалістську концепцію світу та людини в літературі; не завжди володіє теоретико-методологічними знаннями про

визначальні риси екзистенціалізму; знає основні сучасні теоретико-методологічні підходи до явищ світової літератури, а також методичні основи вивчення вершинних творів світового письменства досліджуваного періоду; знає основні тенденції розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.

F (0 – 34): отримує здобувач, який поверхнево засвоїв основні концепції, зрозумів теоретичні і практичні проблеми, історію розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань; не здатний збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; не вміє розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів; не здатний до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень; не розуміє основні тенденції літературного процесу, специфіку національних літератур, основних інтерпретаційних стратегій та методик; знає про вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму, екзистенціалістську концепцію світу та людини в літературі; не завжди володіє теоретико-методологічними знаннями про визначальні риси екзистенціалізму; в цілому знає основні сучасні теоретико-методологічні підходи до явищ світової літератури, а також методичні основи вивчення вершинних творів світового письменства досліджуваного періоду; не знає основних тенденцій розвитку літературного процесу II-ої половини XX ст.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є: виступи на семінарських заняттях, співбесіда за прочитаними творами, написання контрольної роботи, залік.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Екзистенціалізм – течія у філософській, літературній та естетичній думці II-ої половини XX століття. Філософська система С. К'єркегора, Ф. Ніцше К. Ясперса, М. Гайдеггера та втілення її у художніх творах Ж.-П. Сартра, А. Камю, В. Голдінга, А. Мердок, К. Абе. Вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму: проблема абсолютної та відносної свободи; вільного вибору; абсурду, абсурдного існування; страху, відчаю, самотності; песимізму і втрати віри та надії; самогубства. Екзистенціалістська концепція світу та людини.

Розділ 2. Ж.-П. Сартр – теоретик екзистенціалістської концепції літератури та творчості. Проблема абсолютної свободи вибору. Праця Сартра «Екзистенціалізм – це гуманізм». Втілення теорії метафізичного, художнього соціального та політичного звільнення людини у творах письменника. Естетична програма Сартра. Літературна творчість письменника як акт екзистенціальної заангажованості, один з виявів людського буття. «Античний театр» Сартра.

Розділ 3. Філософські та естетичні погляди А. Камю. Розробка проблеми безглуздості та абсурдності існування індивіда. Екзистенціалістська концепція світу та людини Камю. Проблема Бога та абсолютної самотності й кінечності людини, проблема самогубства. Трагічний стоїцизм А. Камю. Філософське есе Камю «Міф про Сізіфа». Перехід від «етапу абсурду» до «етапу протесту». Тематика та проблематика, жанрова своєрідність, символіка та метафорика, загальнолюдський і «позачасовий» підтекст роману «Чума».

Розділ 4. Театр абсурду. Причини виникнення та основні принципи «театру абсурду». Формування естетики «антидрами» в творчості Ежена Йонеско та Семюеля Беккета. Правила побудови абсурдних п'єс. Особливості світобачення та його відображення в структурі драм Е. Йонеско. Світ як хаос та абсурд. Формування абсурдної картини світу за допомогою мови. Творчість Семюеля Беккета. Метафізичні проблеми буття в творчості драматурга. Ідея відчуження та ворожості світу. Часопростір антидрам Беккета. Можливості інтерпретації драми Беккета «В очікуванні Годо».

Розділ 5. Світоглядні та естетичні погляди В. Голдінга. Екзистенціалістські мотиви в творчості письменника. Проблема людини та цивілізації. Роман «Володар мух» – парабола про історичні долі людства. Зіткнення соціального та біологічного в людині. Духовне та психологічне переродження індивіда. Особливості системи символів. Співвіднесення роману та притчі у творчості Голдінга.

Розділ 6. Художній світ Айріс Мердок. Екзистенціалістське уявлення про світ та людину. Поєднання інтелектуально-психологічного та філософського начала в прозі Мердок. Філософсько-естетична направленість романів письменниці. Художня своєрідність філософської притчі Мердок «Чорний принц». Тема духовності та духовних цінностей в романі.

Розділ 7. Вплив екзистенціалізму на японську літературу. Нетрадиційність та новаторство творчості Кобо Абе. Поєднання в художніх творах К. Абе буддистських та західноєвропейських філософських поглядів. Проблема відчуження та самотності людини у світі, безсилля та ницості індивіда в романі «Жінка в пісках». Соціальний та метафізичний підтекст роману. Своєрідність часопросторової картини світу в романі «Жінка в пісках».

Перелік тем семінарських занять

- Екзистенціалістська концепція світу та людини та її втілення у зарубіжній літературі II-ої половини XX ст.
- Ж.-П. Сартр – теоретик екзистенціалістської концепції літератури.
- Екзистенціалістський роман А. Камю «Чума».
- Театр абсурду. Творчість Ежена Йонеско.
- Проблема відчуження та ворожості світу в драмі С. Беккета «В очікуванні Годо».
- Своєрідність роману Вільяма Голдінга «Володар мух».
- «Філософія та естетика роману А. Мердок «Чорний принц».
- Традиційність та новаторство Кобо Абе в романі «Жінка в пісках».

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота аспіранта з дисципліни містить: прочитання літературних творів; опрацювання літературознавчих та науково-критичних праць; виконання завдань згідно з переліком компетентностей, що формуються у межах кожної теми навчальної програми; підготовку до підсумкової контрольної роботи; підготовку до заліку.

- Поясніть філософію та естетику екзистенціалізму, а також розбіжності щодо розуміння головних проблем екзистенціалізму Ж.-П.Сартром та А.Камю.
- Обґрунтуйте правильну назву екзистенціалістського театру: «театр абсурду» чи «парадоксальний театр»?
- Поясніть тематику та проблематику драми Беккета «В очікуванні Годо». Підготуйте презентацію з даного питання.

- Аргументуйте новаторство Кобо Абе в японській літературі XX ст. та поясніть, чим саме відрізняється його творчість від творчості Ясунарі Кавабата?
- Проаналізуйте філософію платонізму та екзистенціалізму в романі А. Мердок «Чорний принц». Поясніть шекспірівські алюзії в творі.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Засвоєння студентами теоретичного матеріалу з дисципліни перевіряється шляхом усного опитування; перевірки усних та письмових домашніх завдань; перевірки підсумкової контрольної роботи.

Розподіл **100** балів між видами робіт:

Поточна успішність			
Відповіді на семінарських заняттях	Співбесіда за прочитаними творами	Підсумкова контрольна робота	Залік
35	30	35	100

Поточна успішність (max = 100) складається з балів, отриманих на семінарських заняттях (35 балів), співбесіди з лектором (30 балів) та виконаної підсумкової контрольної роботи (35 балів).

Загальний бал (35 балів) відповідей на семінарських заняттях обчислюється за формулою: $x = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, де A – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою, включаючи оцінки "2", n – кількість цих оцінок (не менше чотирьох), $\frac{A}{n}$ – середня оцінка поточного контролю.

Підсумкова контрольна робота (35 балів) передбачає виконання описових та тестових завдань з навчальної дисципліни. Сумарна кількість балів, виділених на оцінку підсумкової контрольної роботи, виводиться шляхом оцінки якості виконаних завдань, що включає повноту розкриття питання, його практичну спрямованість та можливість застосовувати у різних дослідницьких ситуаціях.

Отже, сумарна кількість балів з дисципліни загалом становить 100 балів. Оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

Залік за талоном № 2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

Список творів, які необхідно прочитати до співбесіди

Ж.-П. Сартр. «Мухи».
 А. Камю. «Чума».
 Е. Йонеско. «Носороги».
 С. Беккет. «В очікуванні Годо».
 В. Голдінг. «Володар мух».
 А. Мердок. «Чорний принц».
 П. Зюскінд. «Парфуми».
 Кобо Абе. «Жінка в пісках»

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Не передбачено

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Рекомендована література

а) основна

1. Английский роман XX века. – М., 1965.
2. Бахтин М.М. Проблема содержания, материала и формы в словесном художественном творчестве // Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. – М., 1975. – С. 6 – 71.
3. Бродовський А.В. Парадокси здорового глузду. До вивчення роману В.Голдінга «Володар мух» // Зар. література. – № 4. – 2000. – С. 31.
4. Вейман Р. История литературы и мифология. – М., 1975.
5. Великовский С. Грани «несчастливого сознания». – М., 1973.
6. Григорьева Т. Японская литература XX века. – М., 1983.
7. Гривнин ІВГ. Человек в мире зла. Творчество Кобо Абэ // Абэ К. Женщина в песках. Чужое лицо: Романы / Пер с яп. В.Гривнина. – СПб.: Азбука, 2000. – С. 5 – 34.
8. Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гричанник Н.І. Історія зарубіжної літератури XX століття: 2-е вид. перероб. та доп. / Навч. посібник. – К., 2009. – 488 с.
9. Долгов К.М. От Кьеркегора до Камю. – М., 1991.
10. Зарубежная литература XX века. Учебное пособие Под редакцией В. М. Толмачёва. М.: Издательский центр «Академия», 2003. <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/literatura-xx-veka-tolmachev/index.htm>
11. Затонский Д.В. Постмодернизм в историческом интерьере // Вопросы литературы. – М., 1996 (май – июнь).
12. Зверев А. XX век как литературная эпоха. – М., 1992.
13. Зотов А.Ф., Мельвиль Ю.К. Западная философия XX века. – М., 1998.
14. Зубрицька М. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. – Львів, 1996.
15. Ивашева В. Судьбы английских писателей. – М., 1989.
16. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. – М., 1998.
17. Ильин И.П. «Постмодернизм»: Проблема соотношения творческих методов в современном Романи Запада // Современный роман: Опыт исследования. – М., 1990.
18. Ильин И.П. Проблема личности в литературе постмодернизма: Теоретические аспекты // Концепция человека в современной литературе, 1980-е годы. – М., 1990.
19. Козлов А.С. Мифологическое направление в литературоведении США: Проблемы взаимосвязи и интерференции // Тенденции в литературоведении стран Западной Европы и Америки. – М., 1981.
20. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. – М., 1998.
21. Литература Англии. XX век. – К., 1987.
22. Лосев А.Ф. Проблема символа и реалистическое искусство. – М., 1995.
23. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. – М., 1976.
24. Наливайко Д.С. Трагічний гуманізм Альбера Камю // Камю А. Вибрані твори. – К., 1991.
25. Павличко С.Д. Лабіринти мислення. – К., 1993.
26. Павличко С.Д. Філософські романи Вільяма Голдінга // Література Великобританії. – К., 1993.
27. Покальчук Ю. Сучасна латиноамериканська проза. – К., 1978.
28. Рюс Жаклін. Поступ сучасних ідей. – К., 1998.
29. Современное зарубежное литературоведение. – М., 1996.
30. Страда В. Модернизация и постмодернизация // Вікно в світ. – К., 2/1999, с. 196 – 202.
31. Сумерки богов. – М., 1990.
32. Французька п'еса XX століття. Театральний авангард. Збірник. К.: Основи, 1993. – С. 341– 510.
33. Ярошовець С.І. «Ми не дикуни...» Роман В.Голдінга «Володар мух» // Зар. література. – № 1. – 2000. – С.38.

б) додаткова

34. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник : У двох томах / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 864 с.
35. Большой справочник для школьников и поступающих в вузы / Э.Л. Безсонов, Е.Л. Ерохина, Н.Л. Карнаухов и др. / Сост. В.Ф. Чертов. – М., 2004.